

NEWSLETTER

LUTY/2/2024

Biuro
Zrównoważonego
Rozwoju

ZIELONY
WSiZ

12 ODPOWIEDZIALNA
KONSUMPCJA
I PRODUKCJA

TEMAT NUMERU:

ŻYWNOŚĆ

Cel 12 Zrównoważonego Rozwoju:
Zapewnić wzorce zrównoważonej konsumpcji i produkcji

Zadanie 12.8: Do 2030 roku zapewnić dostęp do istotnych informacji i podnieść świadomość wszystkich ludzi na całym świecie w zakresie zrównoważonego rozwoju i stylu życia w zgodzie z naturą

Zrównoważona konsumpcja i produkcja są związane z promowaniem efektywnego zużycia energii i innych zasobów, trwałej infrastruktury, dostępu do podstawowych usług, godziwych miejsc pracy, w tym w sektorze środowiskowym oraz lepszej jakości życia. Korzystanie z takich wzorców pomaga przy realizacji planów rozwojowych, obniża koszty gospodarcze, środowiskowe i społeczne, wzmacnia konkurencyjność gospodarczą i ogranicza skalę ubóstwa*.

*<https://www.un.org/pl/cell2>

Autorka: dr Patrycja Longawa

OKIEM SPECJALISTY

dr hab. inż. Jan Krupa, prof. WSiZ

Talerz diety planetarnej

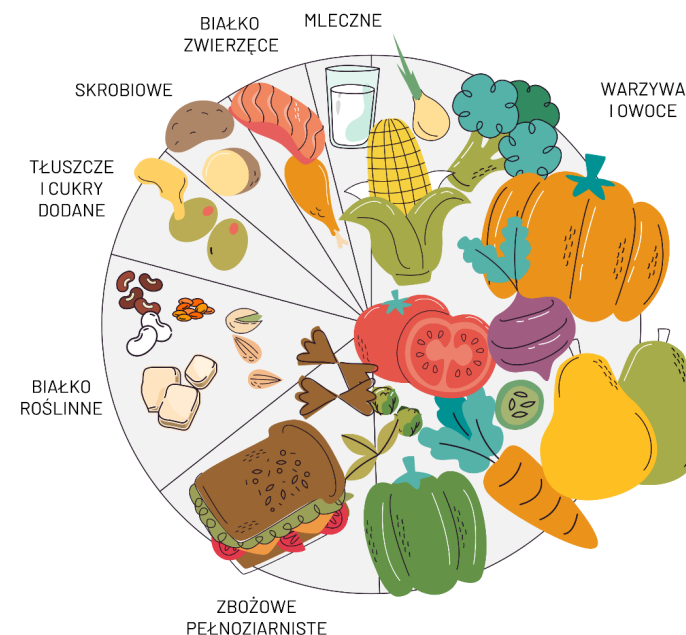
Na talerzu współczesnego Polaka znajdują się bardzo różnorodne produkty, co jest dobrym wskaźnikiem dla jakości diety i sposobu żywienia. Istnieje bowiem przekonanie, że w różnorodności są siła i bogactwo składników odżywczych i przeciwutleniających¹. Niestety surowce i produkty zwierzęce goszczące na talerzach Polaków są głównie pochodzenia konwencjonalnego, czyli z chowu masowego i produkcji przemysłowej.

Międzynarodowy zespół naukowców EAT Lancet opracował model żywienia, który może poprawić zdrowie, zapewniając jednocześnie zrównoważoną produkcję żywności w celu ograniczenia dalszych szkód dla środowiska.

Opracowana w ten sposób tzw. **dieta planetarna zakłada:**

- zmniejszenie o połowę spożycia czerwonego mięsa i cukru;
- podwojenie spożycia warzyw, owoców i nasion roślin strączkowych.

Zastosowanie tej diety może zapobiec nawet **11,6 miliona przedwczesnych zgonów** na świecie, gdyż zmniejsza ryzyko chorób układu krążenia, w tym zawałów, udarów, nadciśnienia tętniczego, miażdżycy oraz cukrzycy typu II, insulinooporności, a także niektórych nowotworów, przynosząc jednocześnie korzyści dla planety².

Talerz diety planetarnej

Źródło: Raport Talerz Polaka – Nawyki żywieniowe polskiego społeczeństwa, Zymetria 2023.
<https://samorzad.gov.pl/web/scdn-kielce/talerz-przyszlosci-raport-otwarcia-think-tanku> (dostęp: 05.01.2024).

¹ Hallmann E., Karaczun Z., Wolnicka K., Borycka M., Talerz przyszłości – Raport otwarcia ThinkTanku, Żywność dla Przyszłości Interdyscyplinarne Centrum Analiz i Współpracy, Warszawa 2023, <https://samorzad.gov.pl/web/scdn-kielce/talerz-przyszlosci-raport-otwarcia-think-tanku> (dostęp: 05.01.2024).

² Willett, W., Rockström J., Loken B., Sprigmann M., Lang T., Vermeulen S., i in., Food in the Anthropocene: the EAT-Lancet Commission on healthy diets from sustainable food systems, „Lancet”, Vol. 393, 2019, s. 447–492., [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(18\)31788-4](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(18)31788-4) (dostęp: 26.01.2024).

DIETA PLANETARNA

1. KUPUJ TYLE, ILE POTRZEBUJESZ

Statystyczny Polak wyrzuca
rocznie do śmieci

235 kg

żywności
o wartości ok.

1000 zł

Znajdujemy się na niechlubnym
5 miejscu w UE za Wielką Brytanią,
Niemcami, Francją i Holandią*.

Aż 42% Polaków przyznaje,
że zdarza im się wyrzucać żywność.

 42%

35%

35% z nich robi to
kilka razy w miesiącu

10%

10% kilka razy
w tygodniu

17%

17% raz w tygodniu

18%

18% raz w miesiącu

2. ZERO/LESS WASTE W KUCHNI

Czy wiedziałeś, że **nać marchewki** jest świetnym wyborem do pesto, a z **zielonej części pora** możesz przyrządzić domowy bulion?

Takich przykładów jest więcej:

Ze zwiędłych **liści kapusty** zrobisz pyszne chipsy w piekarniku z olejem lub zdrowsze – bez.

Zmiel, posiekaj i zamroź **resztki ziół**, zanim się zepsują.

* <https://www.forbes.pl/gospodarka/marnowanie-zywnosci-w-polsce-dane-z-2018-r/8etbgkq> (dostęp: 11.11.2019)

Krupa J., Mantaj A., Stokłosa Ł. 2020. *Marnotrawstwo żywności w gospodarstwach domowych [w:] Zrównoważony rozwój społeczno-gospodarczy determinantą ochrony dóbr przyrodniczych i kulturowych oraz rozwoju turystyki*, (red.) J. Krupa, K. Szpara, Wyd. Politechnika Rzeszowska, Dynów, s. 189-206.

DIETA PLANETARNA

3. WYBIERAJ LOKALNE PRODUKTY

Kluczowym celem diet opartych na lokalnych produktach jest redukcja tzw. „**kilometrów żywności**”, czyli dystansu, jakie produkty muszą pokonać, aby trafić do supermarketów i w efekcie końcowym do konsumenta.

Kupując bliżej źródła, można również wspierać producentów stosujących metody przyjazne dla środowiska, takie jak rolnictwo ekologiczne, regeneratywne, czy hodowców traktujących swoje zwierzęta etycznie*.

* <https://ncez.pzh.gov.pl/abc-zywienia/zasady-zdrowego-zywienia/jak-jesc-zdrowo-i-dbac-o-planete-dieta-planetarna-w-praktyce/> (dostęp: 31.01.2024)

4. ZAMRAŻAJ JEDZENIE ŻEBY GO NIE MARNOWAĆ

Taka forma utrwalania żywności sprzyja mniejszym stratom **witamin A, C i z grupy B** w porównaniu z innymi metodami utrwalania.

ziola 8-12 m-cy	pieczywo 4-6 m-cy	sery 4-8 m-cy	drób 6-10 m-cy	dziczyzna 12 m-cy	ryby 3-4 m-ce
warzywa i owoce 8-12 m-cy	ciasto 3-6 m-cy	masło 8-10 m-cy	wieprzowina 4-7 m-cy	mięso mielone 2 m-ce	Jak długo mrozić żywność? https://ncez.pzh.gov.pl
grzyby 6-10 m-cy	muffiny 6-8 m-cy	produkty mleczne 6-12 m-cy	wołowina 9-12 m-cy	wędlina 3-6 m-cy	

DIETA PLANETARNA

5. JEDZ WIĘCEJ WARZYW I OWOCÓW

Kolorowe warzywa i owoce dzieli się na pięć grup:

białe	mają właściwości antybakteryjne • wzmacniają układ odpornościowy • działają przeciwzapalnie
żółte i pomarańczowe	usuwają wolne rodniki z organizmu • wpływają pozytywnie na wzrok, skórę, paznokcie i włosy
czerwone	wspomagają pracę serca • obniżają zły cholesterol • odmładzają • wykazują działanie antynowotworowe • obniżają ciśnienie krwi • zmniejszają ryzyko wystąpienia osteoporozy
zielone	odgrywają ważną rolę w usuwaniu toksyn • wpływają na układ krwionośny • zapobiegają starzeniu
fioletowe i granatowe	oczyszczają organizm z toksyn • pobudzają trawienie • zmniejszają ryzyko udaru mózgu

6. GOTUJ WYDAJNIE

➤ **Gotowanie w wodzie** zmniejsza wartość odżywczą pożywienia tym bardziej, im dłużej trwa i im więcej wody zostaje użyte. Gotuj na wolnym ogniu, pod przykryciem, nie rozgotowuj posiłków – szczególnie warzyw.

➤ **Gotowanie na parze** spośród różnych metod obróbki termicznej istotnie wyróżnia się, gdyż umożliwia zachowanie największej ilości witamin w produkcie.

➤ **Pieczenie** pozwala wydobyć ulubiony smak charakterystyczny dla smażenia z zachowaniem zdrowotności zbliżonej do gotowania.

DO POCZYTANIA / POSŁUCHANIA

ZIELONY BLOG

11.01.2024 – **Czy monokultura prowadzi do pustyni?**

prof. dr hab. inż. Małgorzata Bzowska-Bakalarz / Kierownik Katedry Bioróżnorodności i Zrównoważonego Rozwoju WSiIZ

25.01.2024 – **Idźmy w kierunku agroekologii i suwerenności żywnościowej**

dr hab. inż. Tadeusz Pomianek, prof. WSiIZ / Prezydent WSiIZ

intro

••• media

19.01.2024 – Zagrajmy wspólnie o nasze płuca po pandemii!

23.01.2024 – Plastik w (nie)służbie przyrodzie i zdrowiu

27.01.2024 – Sesja w stresie – jak sobie z nim poradzić?

28.01.2024 – Wyglądaj dobrze za małe pieniądze – o masowej produkcji Fast fashion

PROPAGOWANIE WIEDZY

Talerz przyszłości – Raport otwarcia ThinkTanku prof. Ewelina Hallman, dr hab. inż. Zbigniew Karaczun, dr Katarzyna Wolnicka, Monika Borycka

Przyczyny marnotrawstwa żywności i możliwości ich ograniczenia dr inż. Izabela Cichocka; dr hab. inż. Jan Krupa, prof. WSiIZ; dr Andrzej Mantaj

Marnotrawstwo żywności w gospodarstwach domowych dr hab. inż. Jan Krupa, prof. WSiIZ; dr Andrzej Mantaj; mgr Łukasz Stokłosa

Talerz jutra a jakość żywności dr hab. inż. Jan Krupa, prof. WSiIZ

PODCASTY WSiIZ / YOUTUBE

Zapraszamy do słuchania **podcastów z zakresu zrównoważonego rozwoju** na stronie podcasty WSiIZ oraz do oglądania naszego kanału „Zrównoważony rozwój” na YouTube.

ZIELONE WYDARZENIA

28.02.2024 – **Uwikłani w przeszłość** prof. Waldemar Łazuga; Robert Makłowicz

Młodzi dla Planety

Od **1 marca** można składać prace w konkursie organizowanym przez Biuro Zrównoważonego Rozwoju „**Młodzi dla Planety**”. Będziemy wdzięczni za przekazanie informacji o konkursie młodzieży szkół ponadpodstawowych wśród rodziny i znajomych.

Zadanie 12.8 w ramach Celu 12 zamieszczone w Agendzie na Rzecz Zrównoważonego Rozwoju 2030

Do 2030 roku zapewnić dostęp do istotnych informacji i podnieść świadomość wszystkich ludzi na całym świecie w zakresie zrównoważonego rozwoju i stylu życia w zgodzie z naturą.

ARCHWIZACJA NEWSLETTERU

Dla **studentów i wykładowców** newsletter dostępny jest na platformie Moodle w kursie „Zrównoważony Rozwój na WSliZ – Newsletter” (pasek nawigacji po lewej, zakładka pod Forum Technicznym).

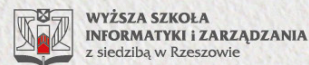
Pracownicy newsletter mogą znaleźć na Dysku Ogólnym O.; w folderze Biura Zrównoważonego Rozwoju.

Biuro
Zrównoważonego
Rozwoju

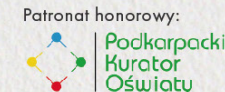
**ZIELONY
WSliZ**

Zespół Biura Zrównoważonego Rozwoju

Biuro Zrównoważonego Rozwoju – RA 143
+48 17 866 12 82 / +48 17 866 11 84

**ZIELONY
WSliZ**

Konkurs ekologiczny Młodzi dla Planety

dla uczniów szkół ponadpodstawowych

TY TEŻ MOŻESZ POMÓC NASZEJ PLANECIE

Zapoznaj się z tematami konkursowymi na konkursmdp.wsiz.edu.pl i wybierz jeden z nich. Samodzielnie lub w zespole (do 3 osób) opracuj rozwiązanie wybranego problemu i zaprezentuj je w dowolny sposób: podcast, film, prezentacja itp. Zgłoś swoją pracę na stronie konkursu (1 marca – 28 kwietnia 2024 r.).

NAGRODA GŁÓWNA

3000 zł oraz zwolnienie 100% z czesnego

w 1. semestrze studiów na kierunku Zrównoważony rozwój i środowisko

DRUGIE MIEJSCE

2000 zł oraz zwolnienie 70% z czesnego

w 1. semestrze studiów na kierunku Zrównoważony rozwój i środowisko

TRZECIE MIEJSCE

1000 zł oraz zwolnienie 50% z czesnego

w 1. semestrze studiów na kierunku Zrównoważony rozwój i środowisko

NAGRODA DLA OPIEKUNÓW LAUREATÓW

Zwolnienie w wysokości 100% z czesnego na wybranym kierunku studiów podyplomowych prowadzonych przez Centrum Studiów Podyplomowych WSliZ oraz roczna cyfrowa prenumerata „Tygodnika Powszechnego”

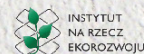
NAGRODA DLA SZKÓŁ LAUREATÓW

Certyfikat „Szkoła Przyjazna Planecie” oraz oferta udziału dla grupy nauczycieli w bezpłatnym szkoleniu przeprowadzonym przez Organizatora w siedzibie danej szkoły

Szczegółowe informacje: konkursmdp.wsiz.edu.pl
Kontakt: bzr@wsiz.edu.pl | 17 866 11 84

Patronat
merytoryczny:

Patroni
medialni:

